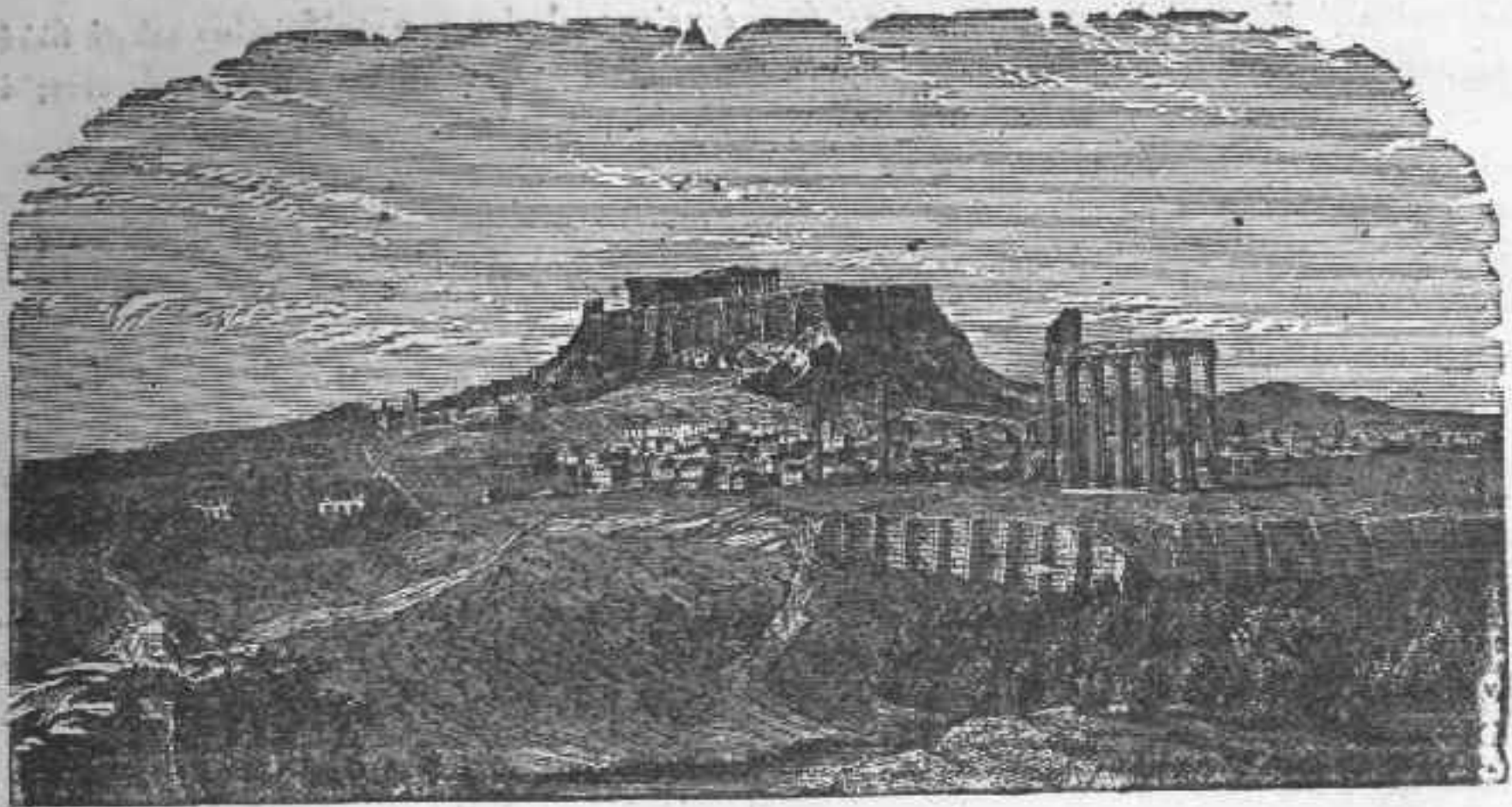

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1871.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 508

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΓΩΝ,

ἦτοι

Κρίσις τῆς κατὰ τὴν στ' αὐτοῦ περιόδου σταλείσης
φιλολογικῆς πραγματείας,

ἥς ὑπόθεσις εἶναι

«Τὰ τῆς νέας Ἑλλάδος ἦθη καὶ ἔθιμα, παραβαλλόμενα
πρὸς τὰ τῆς ἀρχαίας.»

Ἡ γ' Μαΐου, ἐπέτειος ἡμέρα τῆς τοῦ Πανεπιστημίου ιδρύσεως, ὤρισθη ὑπὸ τῆς τούτου Συγκλήτου πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐπιστημονικῶν διαγωνισμάτων. Ἐπειδὴ ὅμως ἐφέτος ἡ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνίσματος ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ποιημάτων τὰ παρασκευάσει ἐγκαίρως τὴν ἐκθεσὶν αὐτῆς, ἀνεγνώσθησαν αὐταὶ τὴν γ' Μαΐου, ἡμέραν Κυριακὴν, ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Πανεπιστημίου αἰθούσῃ, ἐνθα προσκλήσει τοῦ Πρυτάνεως εἶχον συνέλθει ἡ ἱερὰ Σύνοδος, οἱ ὑπουργοὶ καὶ πολλοὶ βουλευταὶ καὶ μέγα πλῆθος λογίων καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐκατέρου φύλου. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνίσματος ἐκθεσις ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Μιστριώτου, ἥτις τυπωθήσεται ὡς συνήθως εἰς ἰδιαιτερον φυλλάδιον δαπάναις τοῦ

ἀγωνοθέτου κ. Βουτζινᾶ καὶ διανεμηθήσεται δωρεὰν τοῖς λογίοις· εἶτα ἀναβὰς τὸ βῆμα, ἀνέγνωσε τὴν ἀπομένην ἐκθεσὶν περὶ τοῦ φιλολογικοῦ διαγωνίσματος ὁ καθηγητὴς κ. Εὐθύμιος Καστόρχης.

Φιλέμουσσι κύριοι,

Φιλοτίμως πάνυ ἀναδεχθέντος πρὸ δωδεκαετίας τοῦ ἐν Ὁδῆσῳ φιλογενοῦς κ. Θ. Π. Ροδοκανάκη τὴν ἰδίαν δαπάναις σύστασιν φιλολογικοῦ ἀγῶνος, τελουμένου κατὰ διετίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ ὑπὸ τούτου κατασταθέντες ἀγωνοδίκαι ἐνόμισαν ὅτι συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας ἡμῶν φιλολογίας, προσκαλοῦντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος τούτου τὴν ἀμιλλαν τῶν ἡμετέρων νέων λογίων, καὶ μάλιστα τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς λύσιν ζητημάτων, ἀναφερομένων οὐ μόνον εἰς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν. Ὅθεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ κορυφαίου καὶ ἀρχαιοτάτου ἡμῶν ποιητοῦ, ἐθήκαν περὶ αὐτοῦ ζητήματα ἐν ταῖς τρισὶ πρώταις περιόδοις, ἃ ἔτυχον τῆς παρ' ἡμῖν νῦν δυνατῆς λύσεως· εἶτα ἔλαβον εἰς θέμα τῆς δ' περιόδου τὰ τῆς παιδείας καὶ τῶν λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος τοῦ 1821, καὶ τελευταῖον πρὸς

τειναν τὸ περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῆς ἀρχαίας ζήτημα.

Συμπληρωθείσης δὲ ἡδὴ δωδεκαετίας ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀγῶνος, δύνανται μετὰ παρρησίας νὰ εἰπωσιν οἱ ἀγωνοδίκαι ὅτι καὶ ἡ πρόθεσις τῆς ἀγωνοθέτου καὶ αἱ προσδοκίαι αὐτῶν ἐξεπληρώθησαν ἐν μέρει. Δὲν ἀπέδωκαν μὲν δαψιλεῖς, οὐδὲ λίαν γενναῖοι οἱ καρποὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἕνεκα τοῦ ὀλιγαριθμοῦ τῶν παρ' ἡμῖν λογίων, τῶν περὶ τὸν αὐτὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης ἀσχολουμένων, μάλιστα δὲ ἕνεκα τῶν καιρῶν, καὶ οὗ συνέστη ὁ ἀγὼν οὗτος, οἷ τινες οὐκ ὀλίγον ἀποτρέπουσι τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων λογίων ἀπὸ ζητημάτων μὴ ἐχόντων ἄμεσον ἀναφορὰν εἰς τὰ τοῦ νῦν πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου· ἀλλὰ καὶ πάλιν δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι οἱ τοῦ ἀγῶνος τούτου καρποὶ δὲν εἶναι ἀσήμαντοι.

Ἐπειδὴ ἐκ τῶν περὶ Ὀμήρου τεθέντων κατὰ πρῶτον ζητημάτων ἐδόθη ἀφορμὴ οὐ μόνον εἰς τοὺς κατελθόντας εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τῆς νικητηρίου δάφνης ἐφιεμένους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους οὐκ ὀλίγους λογίους νὰ ἐνδιατρίψωσι σπουδαίως εἰς τὴν μελέτην καὶ λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων· ὅθεν προήλθον εἰς φῶς πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι μονογραφίαι, ἐν αἷς εὐρίσκει ἡδὴ ὁ φιλομαθὴς νέος ἐν τῇ μητρικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ, εἰ μὴ πᾶν ὅ,τι ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι εἶπον καὶ ἐδόξασαν περὶ τοῦ ἀθανάτου τούτου ποιητοῦ καὶ τῶν ἐπῶν αὐτοῦ, τοῦλάχιστον ὅσα εἰσὶν ἀπολύτως ἀναγκαῖα τοῖς εἰς τὴν μελέτην τούτου κατὰ πρῶτον ἐγκύπτουσι. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἔτι πλείονες καρποὶ ἤθελον προέλθαι εἰς φῶς, ἂν ἡ σπάνις ἀγνωστῶν τοιούτων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων δὲν ἐκώλυε τοὺς συγγράψαντας καὶ ἐν χειρογράφοις ἔχοντας βραβευθείσας διατριβὰς νὰ τερῶσιν ἔτι ἀνεκδότους αὐτάς δι' ἑλλειψιν τῆς πρὸς ἐκδοσιν ἀπαιτουμένης δαπάνης. Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος δὲν παρέλιπον νὰ ποιήσωσι γνωστὸν εἰς τε τὸ κοινὸν διὰ τῆς ἐκθέσεώς των τοῦ 1865 καὶ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐντιμὸν ἀγωνοθέτην, ὅτι οἱ καρποὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου εἰσὶν πλείονες καὶ γενναϊότεροι ἴσως, ἂν οἱ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους κηδόμενοι πλούσιοι ὁμογενεῖς σπεύσωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῶν βραβευομένων τοῦλάχιστον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον λογίων, χορηγοῦντες αὐτοῖς τὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν βραβευομένων ἐπιστημονικῶν διατριβῶν, ὧν ἡ ἐκδοσις ἄλλως καθίσταται ἀδύνατος, μὴ θέλοντος παντὸς συγγραφέως δικὴν ἐπαίτου νὰ ἀναζητῇ συνδρομητὰς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἡδὴ ἐγένετο ἀξία ἐπαίνου ἀρχή, χορηγοῦντος τοῦ ἐν Τεργέστη φιλομούσου κυρίου Δ. Οἰκονόμου πλὴν τοῦ βραβεῖου καὶ τὴν τῆς ἐκτυπώσεως δαπάνην τῶν εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντα ἀγῶνα βραβευθησομένων μεταφράσεων

ἀρχαίων καὶ νέων ποιητῶν Ἑλλήνων καὶ μὴ Ἑλλήνων, ἐλπὶς ὑπάρχει ὅτι καὶ ὁ φιλολογικὸς οὗτος ἀγὼν θέλει ἀξιωθῇ ὁμοίας ἐπικουρίας.

Ὡσαύτως καὶ ἐκ τοῦ περὶ παιδείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς Τούρκους τεθέντος ζητήματος προήλθον εἰς φῶς μέχρι τοῦδε οὐκ ὀλίγαι σπουδαῖαι συγγραφαί, ἀλλὰ μὲν ἐξιστοροῦσαι τὸν βίον τοῦ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ 1821 ἀκμασάντων λογίων Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲ ἀνερευνῶσαι τὴν ἱστορίαν τῶν διαφόρων ἐλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων κατὰ πᾶσαν αὐτὴν τὴν χρονικὴν περιόδον, καὶ τινες ἀλλὰ ὑπόθεσιν ἔσχον τὸ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης ζήτημα καὶ τὴν παρ' ἡμῖν πρῶτην εἰσαγωγὴν τῆς τυπογραφίας, καὶ ἀλλὰ ὁμοίας φύσεως ζητήματα.

Ἀλλ' εὐθύς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐρρέθη ὑπὸ τῶν ἀγωνοδικῶν, ὅτι διὰ προτάσεως τοιούτων ζητημάτων, ἅτινά εἰσι βεβαίως ὑπέρτερα τῶν δυνάμεων τῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτῶντων (διότι τούτων πρὸ πάντων τὴν ἁμίλλαν νὰ ἐρεθίσῃ προέθετο ὁ ἀγὼν οὗτος), ἐζητεῖτο ὅπως δοθῇ τοῖς ἡμετέροις ἀφορμὴ νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὴν μελέτην τούτων, καὶ πλουτίσωσι τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν δι' ὅσον οἷόν τε τελειοτέρων τοῦ εἶδους τούτου συγγραφῶν, συλλέγοντες πᾶν ὅ,τι ὀρθὸν ἐρρέθη καὶ ἐγράφῃ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ μέσων ἀφθόνων εὐμοιρούντων Εὐρωπαίων· διότι ὀρθῶς ἐλέγχθη, νομίζομεν, ὅτι δὲν ἦλθεν ἀκόμη ὁ καιρὸς, ὅπως ἀνταγωνισθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας μάλιστα ζητήματα πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, οἵτινες αἰῶνας ἡδὴ πολλοὺς ἀσχολοῦνται περὶ ταύτην, καὶ περὶ παντὸς φιλολογικοῦ ζητήματος ἔγραψαν ἀπειράριθμα συγγράμματα καὶ μονογραφίας, ὧν ἡμεῖς μόλις τὰ ὀνόματα γινώσκομεν. Ἄν ὁμως ἐκ τῆς συζητήσεως καὶ ἐρεῦνης τῶν προτεινομένων ζητημάτων προήρχετο καὶ τι πλεόν· ἂν ἀνευρίσκοντο δηλονότι καὶ νέαι τέως ἀγνωστοὶ ἀλήθειαι, τὸ κέρδος ἦτο τότε μείζον τοῦ ζητουμένου καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὐπρόσδεκτον. Ἀλλ' ἂν τὸ δεύτερον τοῦτο δὲν ἐπετεύχθη, ἐπετεύχθη ὁμως ἄλλο οὐχὶ μικρόν.

Τοῦτο δὲ εἶναι ὅτι οἱ εἰς λύσιν τῶν προτεινομένων ζητημάτων ἀσχοληθέντες μετὰ ἀγάπης προσκτιῶσιν ὅσον οἷόν τε ἀκρίβεις τοῦ ὑπ' αὐτῶν λυθέντος ζητήματος γνώσεις, ἃς καὶ ἐφεξῆς διὰ παρατεινομένης σπουδῆς καὶ μελέτης ἐπαυξάνοντες, καθίστανται οὕτως εἰδικοί ἐν τούτῳ. Ὅσον δὲ ἀσθενὴς καὶ ἂν ᾖ κατὰ πρῶτον ἡ εἰδικότης αὐτῶν, εἶναι οὐχ ἥττον πολύτιμος, διότι εἰδικῶν λογίων καὶ σπάνιν μεγάλην ἔχομεν, καὶ ἡ ἀπόκτησις τού-

των είναι καθ' ἡμᾶς μέγα τῆς ἡμετέρας φιλολογίας κέρδος.

Εἰς ἀπόκτησιν τοιαύτης εἰδικότητος πρὸ πάντων ἀπέδρασε τὸ τελευταῖον τεθὲν θέμα τοῦ ἀγῶνος τούτου, οὗτινος ἡ φύσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε συνδυάζει τὰ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου μὲ τὰ ἡμέτερα.

Πάντες ὅσοι καὶ μικρὸν ἐπέστησαν τὸν νοῦν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν τῆς νέας καὶ ἀρχαίας Ἑλλάδος ὁμολογοῦσι, νομίζομεν, ὅτι πλεῖστα ἦθη καὶ ἔθιμα, δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις παντὸς εἶδους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν μεθ' ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἐν τῷ μακρῷ χρονικῷ διαστήματι τῆς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἄλλους πολλοὺς ἄλλοφύλους λαοὺς δουλείας μέχρι τῆς ἐπελευθερώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Τούρκων. Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ὅπως διεσώθη ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἐμφύτου δυνάμεως τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τῆς τοῦ ἐξιδιοποιεῖσθαι καὶ ἀφομοιοῦν πρὸς τὰ ἑαυτοῦ πᾶν ξενικὸν στοιχείον ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν προέρχεται καὶ οἷασδῆποτε καὶ ἂν ἦναι τοῦτο φύσεως, ἣν δύναμιν ἀνεγνώρισαν καὶ ὁμολογοῦσιν ὅσοι τῶν τῆς ἐσπερίας καὶ βορείου Εὐρώπης ἔσχον ἀφορμὰς νὰ μελετήσωσι τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ ἦθη ἡμῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διέφυγον πάντῃ κίνδυνον καὶ πᾶσιν ξενικὴν ἐπίδρασιν πλεῖστα ἦθη καὶ ἔθιμα, παραδόσεις καὶ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς ἀρχαίων καὶ νέων. Ταῦτα δὲ μετὰ τῆς γλώσσης εἰσὶν ἀναμφιλέκτως τὰ ἰσχυρότατα καὶ ἀναμφισβήτητα τεκμήρια τῆς οὐδέποτε διασπασθείσης ἀλύσει τῆς συναπτούσης ἡμᾶς μετὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων· διότι ταῦτα δὲν διδάσκονται παρ' ἄλλων, οὐδὲ μεταφυτεύονται ἐξωθεν παρ' ἄλλοφύλων, ἀλλὰ μεταδίδονται μόνον διὰ στόματος τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, διὰ τῶν πρεσβυτέρων πρὸς τοὺς νεωτέρους· πᾶσα δ' ἄλλη δὲ ἄλλων, μάλιστα ἄλλοφύλων καὶ ἄλλογλώσσων προσώπων, μετὰδοσις τούτων εἶναι ἀδύνατος. Τὴν γνησιότητα δ' αὐτῶν, βεβαίαν οὖσαν, οὐδεὶς φθόνος, οὐδεμία σοφιστικὴ δεινότης λόγου δύναται ν' ἀκυρώσῃ. Μόνον ἐπὶ βραχὺν χρόνον δύναται ὁ φθόνος καὶ ἡ κακοβουλία νὰ ἐξαπατήσῃ καὶ πιστευτὴ νὰ κατασταθῇ τοῖς ἀγνοοῦσιν ὅπως τὰ καθ' ἡμᾶς ἢ ἐπιπολαίως μόνον γινώσκουσιν αὐτά· διότι ἐπὶ τέλους ἀναλάμπει ἡ ἀλήθεια. Τοῦτο δ' ἐγένετο ἤδη ἐν τῷ πρὸ τεσσαρῶν δεκαετηρίδων μετὰ πολλοῦ τοῦ στόμφου καὶ μεγάλης λεκτικῆς δεινότητος καὶ σοφιστείας ριφθέντι ἐν μέσῳ τῆς ἐπιστημονικῆς Εὐρώπης διασταγμῷ περὶ τῆς ἡμῶν ἐθνικῆς γνησιότητος· διότι

τὰ κατὰ ταύτης ρηθέντα καὶ δημοσιευθέντα ἐκλήθησαν μὲν ἐν ἀρχῇ τὰς πεποιθήσεις τῶν τοῦ πράγματος ἀπειροτέρων, ὕστερον ὁμως δι' ἀκριβεστέρας καὶ ἀπαθεστέρας μελέτης τῆς ἱστορίας ὑπὸ ἀπροκαταλήπτου διανοίας, καὶ μάλιστα διὰ συγκρίσεως τῶν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος ἠθῶν καὶ ἔθιμων, γλώσσης καὶ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν νῦν κατοίκων τῆς αὐτῆς χώρας, τηρουμένου ἐν τοῖς πλείστοις ἀμεταβλήτου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτοῦ φύσει, ἀπεδείχθησαν ὑπερβολαί διανοίας ἐμπαθοῦς καὶ φθονερᾶς, ἥτις ἐρειδομένη ἐπὶ ἱστορημάτων ἀμφιβάλων καὶ σφαλερῶς ἐρμηνευθέντων, ἀπεπειράθη λίαν θρασέως ν' ἀρνηθῇ ὅπως τὴν ἡμῶν γνησιότητα, μηδὲν λαβοῦσα ὑπ' ὅψιν τὸ πραγματικὸν καὶ ὑπάρχον ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῷ χαρακτῆρι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.—Μηδεὶς τῶν ἀλλογενῶν μεμφθήτω ἡμᾶς ὡς μάταια καὶ ἄκαιρα ἐκάστοτε λέγοντας, ὅτι πολὺ λάκισ, εὐκαιρίαις δοθείσης, ἐπιλαμβανόμεθα καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου τῆς ἐθνικῆς ταύτης ὑποθέσεως, διότι ὅσον οἱ πολεμοῦντες τὴν γνησιότητα καὶ συγγένειαν ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς χώρας ταύτης γινώσκωσιν ὅπόσῃν δύνανται αὕτη ἔχει εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν ἀνάπτυξιν καὶ ἀποκατάστασιν, τοσοῦτο καὶ ἡμεῖς πάντες γινώσκομεν πόσον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς αὕτη. Οὐδὲν ἄλλο προσβάλλει ἰσχυρότερον τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν αἶσθημα, αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὑπαρξίν μας ἢ ἡ ἐπικράτησις τοιαύτης πολεμίας ἡμῖν δοξασίας. Τούτου ἕνεκα πᾶς Ἕλλην οἷς τρόποις καὶ μέσοις δύναται ἀποκρούει αὐτὴν πάντοτε, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε καὶ ἀλλογενεῖς φίλοι τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας κηρύσσονται ὑπέρμαχοι τῆς ἡμῶν γνησιότητος.—Εἰς ὑποστήριξιν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀρξαιμένης ἤδη ἐπικρατοῦσιν ἐν Εὐρώπῃ ὁρθῆς ταύτης δοξασίας ἐνόμισαν οἱ ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀγῶνος ὅτι οὐ μικρὸν θὰ συνετέλει πραγματεία ἑλληνικὴ, ἐξετάζουσα μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ πρὸς τὰ νῦν ἑλληνικά. Τοιαύτη πραγματεία, διαφωτίζουσα τὸ προκείμενον ζήτημα, θὰ ἐξεπλήρου καὶ ἄλλον οὐχ ἥττον ἐθνικὸν σκοπόν. Διὰ τῆς ὁσημέραι ἐπιτεινομένης ἐπιμιξίας ἡμῶν πρὸς τὴν δυτικὴν καὶ βόρειον Εὐρώπην ἕνεκα τῶν πολλῶν νέων μέσων τῆς εὐκόλου τῶν λαῶν συγκοινωνίας χάριν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας· ἐτι δὲ καὶ ἕνεκα τῆς φυσικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐφέσεως πρὸς μίμησιν παντὸς καινοφανοῦς, κινδυνεύομεν ν' ἀποβάλλωμεν ἢ αὐτοπροαιρέτως ὀλιγωροῦμεν πᾶν ὅ,τι ἀρχαῖον διεσώθη παρ' ἡμῖν ἐκ τοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀρεσκόμεθα δὲ νὰ μιμώμεθα ὅ,τι νέον καὶ ἄλλοφυλον εἰσκομίζεται παρ' ἡμῖν διὰ τῶν τῆς συγκοινωνίας νέων μέσων. Τούτου ὁ ἕνεκα ὁ ἐν ταῖς πόλεσι βίος ἡμῶν εἶναι νῦν ἄλ-

λος ἢ ὁποῖος ἦτο πρὸ τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος. Πλείστα ἦθη καὶ ἔθιμα ἑλληνικὰ καὶ ἀρχαῖα ἢ ἐλητμονήθησαν ὅλως, ἢ μετὰ μειδιάματος βλέπουσιν οἱ ἐν τῷ βίῳ νεωτερίζοντες· ἐξ ἡμῶν παρὰ τοῖς ἀρχαϊκώτερον καὶ ἑλληνικώτερον βίον ζῶσι κατοικοῖς τῶν ἡμετέρων ἑλληνικῶν ἐπαρχιδῶν.

Διὰ τὴν μεγάλην λοιπὸν ἐθνικὴν καὶ ἱστορικὴν σημασίαν, ἣν ἔχει ἡ τήρησις καὶ διάσωσις τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐθίμων καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὰ νέα, προέτειναν οἱ ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀγῶνος τοῖς λογίοις ἡμῶν πρὸς λύσιν τὸ θέμα τοῦτο·

«Νὰ συλλεχθῶσιν ὅσον πλείστον ἑλληνικῶν τόπων τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ συνήθειαι καὶ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἐν τοῖς σωζομένοις συγγραφεῦσι μνημονευόμενα, ὅπως γνωσθῇ ἡ τούτων ταυτότης καὶ διαφορά.»

Ἡ συλλογὴ αὕτη πρέπει νὰ περιλάβῃ τὰ τοῦ γάμου ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν ἐν τῷ βίῳ σημασίαν τῆς γυναικὸς, τὰ τῆς γεννήσεως καὶ πρώτης ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, τὰ παίγνια τούτων, τὰς ἐν τῷ βίῳ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας· οἷον βασκανίας, ἐπωδάς, μαγείας, μαντείας παντὸς εἶδους, τὰ περὶ στοιχείων καὶ βρυκολάκων καὶ λοιπῶν φανταστῶν ὄντων παντὸς εἶδους· ἔτι δὲ ὄνειρα, αἰνίγματα, γρίφους καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τελευταῖον τὰ κατὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς περὶ νεκρῶν δόξας τοῦ λαοῦ.

Ἐν πᾶσι πρέπει νὰ ὀνομάζεται ἀκριβῶς ὁ τόπος ὅθεν λαμβάνονται τὰ περιγραφόμενα ἔθιμα καὶ εἰ δυνατόν, νὰ φέρονται πρὸς πίστωσιν καὶ μαρτυρίαι, παρεμβαλλομένων πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου καὶ ἀσμάτων ὅσα αὐτοσχεδιάζονται εἰς διαφόρους τοῦ βίου περιστάσεις ὑπὸ τοῦ λαοῦ, πρὸ πάντων τῶν ἀνεκδότων.»

Τὸ θέμα τοῦτο ὅσον σπουδαῖον καὶ ἐθνικὸν εἶναι τοσοῦτον καὶ δύσκολον, ἵσως δὲ καὶ ἀδύνατον νὰ λυθῇ ἐν πάσῃ ἀκριβεῖς ὑφ' ἑνὸς μόνου καὶ νῦν μάλιστα, ὅτε ὀλίγοι τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν των εἰς ἀναζήτησιν καὶ συλλογὴν εἰδήσεων¹⁾, αἵτινες συντελοῦσιν εἰς ἀκριβὴ καὶ βεβαίαν αὐτοῦ λύσιν· πρὸ πάντων δὲ, διότι αἱ εἰδήσεις αὗται πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν εἰς ἀπάσας τὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅπου ἀλλοχού σῶζονται ἔτι λείψανα ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἀρχαίων καὶ νέων· διότι πανταχοῦ, ὅπου Ἕλληνες, σῶζονται καὶ ἑλληνικῶν ἐθίμων λείψανα, τὰ ὅποια ὀξυδερκὴς ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀνεύρῃ καὶ ἀνευρῶν

νὰ συλλέξῃ καὶ ἐκτιμήσῃ καὶ χρησιμοποίησιν πρὸς τὸν προκείμενον σκοπὸν. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη ὅπως πολλοὶ προηγουμένως ἀσχοληθῶσι πρὸς συλλογὴν τῆς ὅλης ταύτης ὕλης, μετὰ δὲ τὴν συλλογὴν ἀναφανῇ ὁ μέλλων νὰ μεταχειρισθῇ ταύτην ἀρχιτέκτων πρὸς ἀνίδρυσιν τοῦ ποθομένου ἐθνικοῦ μνημείου. Εἰς προπαρασκευὴν τοιούτου μνημείου, ἢ μάλλον εἰς συλλογὴν τῆς τούτου ὕλης ἠλπίζον οἱ ἀγωνοδίκαι ὅτι ἤθελον προτρέψῃ διὰ τοῦ τεθέντος θέματος τοὺς νέους ἐκείνους, οὓς θερμαίνει τὸ τοῦ πατριωτισμοῦ ἱερὸν πῦρ, καὶ οἵτινες αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς ἔφρασιν πρὸς ἀγῶνας, φέροντας αὐτοῖς μὲν τιμὴν καὶ δόξαν, τῷ δὲ ἰδίῳ ἔθνει σῶζοντας ὅ,τι ἱερώτερον καὶ τιμαλφέστερον ἔχει παρὰ τῶν αὐτοῦ προγόνων. Τῶν ἐλπίδων τούτων δύνανται εἰπεῖν ὅτι δὲν ἐψεύσθησαν ὅλως οἱ ἀγωνοδίκαι.

Ἀκριβῶς ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ προγράμματος τοῦ θέματος ὀρισθέντι χρόνῳ ἦλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν πραγματεία μία καὶ μόνη, ἐπιγραφὴν φέρουσα

Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, λίαν διεξοδική, διηρημένη εἰς τέσσαρα μέρη, τῶν τὸ α' περιέχει τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν, τὸ β' προλήψεις καὶ δοξασίας, τὸ γ' ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὸ δ' προϊόντα τῆς δημόδους φιλολογίας. Ἀλλ' εἰ καὶ ἕκαστον τῶν μερῶν τούτων πληροὶ περὶ τὰ εἴκοσι λεπτοῦς γεγραμμένα φύλλα κοινοῦ χάρτου, πάντα δὲ τυπωθέντα ἤθελον συμπληρώσει τέσσαρας οὐχὶ μικροὺς τόμους, οὐδὲν ὅμως τῶν μερῶν τούτων ἐστάλη τέλειον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἐπιστολὴ λέγουσα, ὅτι ἀπολλὰ κεφάλαια διὰ τὸ βρῆναι τῆς ἐργασίας, μήπω πρὸς τὸν ἀγῶνα καλῶς ἡτοιμασμένα, μένουσιν ἀναντίγραφα.»

Τὰ παραληφθέντα δὲ ταῦτα κεφάλαια, δ' ὀνομάζει μόνον ὁ συγγραφεὺς, εἰσι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα, ὥστε καὶ αὐτὰ θέλουσι συμπληρώσει ἄλλους τόσους τόμους, ἂν ἐπεξεργασθῇ αὐτὰ μετὰ τῆς αὐτῆς, μεθ' ἧς τὰ ἤδη σταλέντα ἐπεξεργάσθη, ἐκτάσεως.

Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος δὲν ἐδίστασαν καὶ ἑλλιπῆ καὶ μίαν μόνην οὔσαν τὴν πεμψθεῖσαν αὐτοῖς διατριβὴν νὰ κρίνωσιν, εἰ καὶ οὕτως ἐκλείπει ἡ τοῦ ἀγῶνος ἔννοια. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν σπάνια τὰ καλὰ, καὶ ὀλίγοι οἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἀσχολούμενοι, παριδόντες διὰ τοῦτο καὶ ἄλλας τινὰς ἐλλείψεις, οἷον τὴν λεπτογραφίαν καὶ πυκνογραφίαν καὶ τὸ λίαν δυσανάγνωστον αὐτῆς, δι' αἷς ἐλλείψεις ἤθελον μετὰ λύπης κηρύξει ἀπαράδεκτον τὴν πραγματείαν ταύτην σύμφωναν τῷ προγράμματι αὐτῶν, ἀποθιλέψαντες δὲ εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου καὶ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὅτι καὶ ἐπελήφθη καὶ ἐξετέλεσεν αὐτὸ, ἀνεδέχθησαν προθύμως τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κρίσιν τοῦ ὑποβληθέντος αὐτοῖς μέρους, ἀναιμῶντες οὐ μόνον ν' ἀντι-

¹⁾ Οἱ ἐν Ἀθήναις φιλολογικαὶ συλλογαί, Παρνασσός, ἤρξαντο ἀπὸ τινος χρόνου δημοσιεύειν ἐν φυλλαδίοις ὕλην τοιαύτην, ἥτις ἔσται πολύτιμος συμβολὴ τῷ μέλλοντι ἀναγράψαι τὸν βίον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Πρὸ τούτου δὲ ἡ «Πανδώρα» ἔχει δημοσιεύσει πλείστην τοιαύτην ὕλην, ἀπ' ἀρχῆς μάλιστα τῆς ἐμφανισέως τῆς.

γράψῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνέτως νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου καὶ ἀκριβείας τὰ παραλειφθέντα κεφάλαια καὶ ἀκολουθῶς ὑποβάλλῃ καὶ ταῦτα εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν.

Καὶ περὶ μὲν τῆς γλώσσης τοῦ εἰς κρίσιν ὑποβληθέντος μέρους γενικῶς κρίνοντες, λέγουσιν ὅτι αὕτη δὲν εἶναι πανταχοῦ ἐξηκριθωμένη οὔτε ἐλευθέρα ἀμαρτημάτων, οἷα δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῳ ἐν φιλοπονήματι εἰς φιλολογικὸν ἀγῶνα ὑποβαλλομένη καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστείου ἀξιῶσαι ἔχοντι· διότι καὶ ἀνορθογραφίαι παρεισέδυσάν τινες, ὡς παραλάσσουσα, Ἡπειρος πανταχοῦ, προτιμώτερον, μῦλον. Οὐλύμπιοι θεότητες, Δήμητρα, ἡνία ἀντὶ ἡνία, ἰνίον ἀντὶ ἰννίον, ἀπωλεσθεῖς, ἐστίασις ἀντὶ ἐστίασις, ῥωμαλαῖος, ἡλακάτη, καὶ ἄλλαι. Σόλοικα ἢ ἀνακόλουθα· ὡς παρχακτιὸν, λαβῶν ὁ ἱερεὺς, ἐξακολουθεῖ ἢ ἀκολουθία. Οἱ καλλικιάτζαροι ἀποδιοπομποῦνται τῶν οἰκιῶν παθητικῶς, ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα εἶναι μέσον. Κακόζηλα ἢ κατ' ἐννοίαν ἐσφαλμένα, ὡς τὰ ἐκ λήθης παραπεσόντα ἀρχαῖα λείψανα νὰ ξεγίσσωσι = ἀνεύρωσι καὶ ἀναγνωρίσωσι. Ἡ μαγεία ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδι εἶναι κατὰ μέγα μέρος τὸ σύνολον τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν τοῦ λαοῦ. Πανταχοῦ ἀπαντᾷ ἡ λέξις ἢ ἡ φράσις, ἀντὶ τοῦ ἀπαντᾶται, ὡσεὶ ἡ λέξις ἢ φράσις ἔρχεται εἰς συνάντησιν.

Ὁ ἀγύρτης Σέργιος Διοκλητιανὸς ἐθυσίασε πολλοὺς παῖδας, ἐνθα τὸ ῥῆμα κυριολεκτικῶς ἐκλαμβανόμενον δὲν παρέχει ἀληθῆ ἐννοίαν, διότι οὗτος οὐδενὸς προσέκαλεσε τὸν θάνατον. Βλ. καὶ Σταματιάδην ἐν Χρυσ. 3, 341—44.

Τὴν μαγικὴν ῥάβδον, *ἥτις joupit un grand rôle* εἰς τὰς μαγγανίας των. Πρὸς τί τὰ ξένα, ἐν ᾧ τὸ ἑλληνικόν, ἥς ἡ χρῆσις εἶναι μεγάλη, εἶχε καλῶς;

Ἐταῖραι ἀντὶ φίλοι ἢ σύντροφοι, ὅπερ παρέχει οὐχὶ ἐντιμὸν ἐννοίαν, ἣν βεβαίως δὲν ἔχει κατὰ νοῦν ὁ συγγραφεὺς.

Δὲν κατεχωρήθη ἐν τῇ τοῦ Passow συλλογῇ οὔτε ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ.

Σπανιώτατα ἢ μᾶλλον ποτέ, ἀντὶ οὐδέποτε.

Ἀγνοῶν καλῶς τὴν γλῶσσαν, ἀντὶ τοῦ μὴ γινώσκων καλῶς. Ἔτι δὲ καὶ μιξοβάρβαρον, ὡς τὸ

Ἐν τοῖς κλέφτικοις ἄσμασιν, ἀντὶ τοῦ ὁμαλωτέρου εἰς τὰ κλέφτικα ἄσματα.

Ταῦτα, καὶ ὅσα ἄλλα ὅμοια τούτοις, εἰσὶ βεβαίως παραδρομαὶ καὶ καλὰμου παραπτώματα (*lapsus calami*), τὰ ὅποια πιστεύοντες ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ ἔργου του θέλει ἀνεύρει καὶ διορθώσῃ, διότι ἄλλως φαίνεται οὐχὶ τῆς γλώσσης ἀδαής, μεταβαίνομεν εἰς ἐξέτασιν ἄλλων, ἐν οἷς φαίνεται κάλλιον ἢ ἀξία τοῦ ἔργου του.

Ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ διατάξει τῆς ὕλης νομί-

ζομεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐπέτυχε τοῦ ὀρθοῦ, διαιρέσας αὐτὴν εἰς τέσσαρα μέρη, ἐν οἷς περιέλαβε πᾶσαν συγγενῆ ὕλην· ἀν δὲ καὶ που παρεισέφρησαν ἀλλότρια, δύναται ὁ αὐτὸς ἐν ἐπιθεωρήσει τῆς ὅλης πραγματείας νὰ κατατάξῃ αὐτὰ προσεκτικῶς· ὥς οὐδὲν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, καθόσον μάλιστα γνωρίζομεν ὅτι ὕλη, τοσοῦτον ποικίλη καὶ διάφορος, δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διαταχθῇ οὕτως, ὥστε νὰ τύχῃ τῆς ἐπιδοκιμασίας παντός. Οὐδὲ οἱ ἐμπειρότεροι ἡμῶν εἰς τοιαύτας συγγραφάς Γερμανοὶ, οἱ περιγράψαντες τὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωτικοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐδυνήθησαν νὰ διατάξωσιν οὕτω τὴν ποικίλην ταύτην ὕλην, ὥστε νὰ ἐπιδοκιμασθῇ παρὰ πάντων ἡ διάταξις αὐτῆς, ὅπως ἐν προγενεστέροις κρίσει τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐδηλώθη σαφέστερον.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῆς πραγματείας ταύτης, ὅπερ προσελκύει τὴν προσοχὴν παντός ἀναγνώστου εἶναι ἡ ἄκρᾳ τοῦ συγγραφέως φιλοπονία, μεθ' ἧς οὗτος συνήγαγε τὴν ὕλην καὶ ἀπεπειράθη νὰ ἐξακριβώσῃ αὐτὴν διὰ παντός αὐτῷ δυνατοῦ τρόπου. Ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὀλίγων σελίδων πείθεται πᾶς τις, ὅτι εἰργάσθη μετὰ λίαν ἀξιοπαίνου ἀγάπης καὶ ἐπιμονῆς σπανίως παρ' ἡμῖν ἀπαντωμένης πρὸς συλλογὴν τῆς ὕλης. Καὶ αὐταὶ αἱ τῶν κεφαλαίων ἐπιγραφαὶ πείθουσι τὸν ἀναγνώστην, ὅτι οὐδὲν παρέλειψεν ὁ συγγραφεὺς, ὅπερ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τελειότεραν τὴν πραγματείαν του, καὶ νὰ διασαφήσῃ τὸ δοθὲν θέμα καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἑκτασιν καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὰ ὅμματα τοῦ ἀναγνώστου πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ἀκριβεστέραν τὴν γνῶσιν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν καὶ παντός εἶδους δοξασιῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Χάριν τῆς τελειότητος ταύτης τοῦ ἔργου ἔκρινε φαίνεται ἀναγκαῖον νὰ περιλάβῃ καὶ τινὰ, ἃ ἄλλος ἠδύνατο νὰ νομίσῃ ἀλλότρια τοῦ θεθέντος ζητήματος, καθ' ἡμᾶς ὅμως εἰσὶ καὶ ταῦτα οὐσιώδη μέρη τῆς ἀκριβοῦς τούτου λύσεως, οἷον τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν καὶ φιλολογίαν, ἃ συμπληροῦσι τὸ ἅ καὶ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς φιλοπόνου ταύτης ἀναζητήσεως τῆς ὕλης καὶ ἡ βίαστος καὶ βεβαίωσις αὐτῆς, δύναμεθα εἰπεῖν, φαίνεται ὅτι γίνεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μετὰ πολλῆς, ἢ μᾶλλον ὑπερβολικῆς ἀκριβείας. Δὲν ὑπόσχεται μὲν οὐδὲ λέγει ὅτι ἀναζητήσεν ἀπασῶν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, οὐδὲ ἠδυνάμεθα νὰ περιμένωμεν τοῦτο παρ' ἐνός καὶ μόνου, ὡς καὶ προλαβόντες εἶπομεν, διὰ τὴν γνωστὴν τοῦ πράγματος δυσχέρειαν, ἀλλὰ πολλαχοῦ ὁμολογεῖ εἰλικρινῶς πόθεν ἔλαβε πᾶν ὅ,τι φέρει προσθέτων πανταχοῦ καὶ τὰς δεούσας μαρτυρίας πρὸς βε-

θεώσιν τῶν φερομένων ὑπ' αὐτοῦ. Δυνάμεθα μάλιστα εἰπεῖν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ὑπερβίνει ἐν τούτῳ καὶ τὰ τοῦ ἀναγκασίου καὶ ἱκάνου ὅρια, διότι τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων, εἰς ᾧ πανταχοῦ τῆς πραγματείας του παραπέμπει, εἶναι τοσοῦτον μέγα καὶ τοσοῦτων γλωσσῶν, ὥστε μακαρίζομεν αὐτὸν διὰ τὴν πολλὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὸ μέγεθος τῆς βιβλιοθήκης, ἂν ἀληθῶς ἀνέγνωσε καὶ συνεβουλεύθη πάντα τὰ μνημονευόμενα βιβλία. Ἐπειδὴ ὁμως, ἀνατρέξαντες εἰς τινὰ τῶν ὀνομαζομένων βιβλίων, εὑρομεν καὶ τινὰς παραπομπὰς μὴ ὀρθῶς ἐχούσας, πειθόμεθα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀντέγραψε κατ' ἄλλων τινὰς αὐτῶν, μὴ ἀναγνοῦς αὐτὸς τὰ φερόμενα χωρία· διὸ ὑπέπεσεν εἰς τινὰ παραπτώματα, τὰ ὅποια βεβαίως ἤθελεν ἀποφύγει, ἂν ἀναγίνωσκεν ἰδίῳις ὁμμασι τὰ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενα συγγράμματα. Τοιαῦτα ἐκ πολλῶν παραπτώματά εἰσι τὰ ἑξῆς:

Τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμα:

Κ' ἦν με φάγης ἐπὶ ῥίζαν, ὁμως ἔτι καρποφορήσω
ὅσπον ἐπισπείσῃ σοί, τράγε, θυομένῳ.

ἀντιγράφει ἐσφαλμένως

Κ' ἦν με φάγης εἰς τὴν ῥίζαν ὁμως ἐγὼ πάλιν ἀνθήσω
ἐν' ἐπισπείσω σοί, τράγε θυομένῳ,

ὅπερ καὶ μετρικῶς εἶναι ἡμαρτημένον.

Ἀμέσως ἐφεξῆς παραπέμπει εἰς Κριτίαν Πλάτωνος, ἥτοι διάλογον Πλάτωνος ἐπιγραφόμενον Κριτίαν· ἀλλὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναφέρονται εἰς τὸν διάλογον τοῦ Πλάτωνος τὸν ἐπιγραφόμενον Κρίτωνα, ἐν ᾧ ὁ Κριτίας παρίσταται ὡς πρόσωπον διαλεγόμενον. Ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν εἶναι ἀληθές, ὅπως ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὅτι ὁ Πλάτων ἐδίδασκεν, ὅτι οἱ ἀδικούμενοι πρέπει νὰ ἀνταδικώσιν, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν ὁ Σωκράτης διδάσκει ἐν τῷ Κρίτῳ, ὅτι οἱ ἀδικούμενοι δὲν πρέπει νὰ ἀνταδικώσιν. Οὕτε ἐν τῷ Μένωνι, ὅπου πάλιν παραπέμπει, διδάσκει ὁ Πλάτων τὸ ἀνταδικεῖν.

Ἀλλαχοῦ γράφει ἡμαρτημένως τὸν 1097 στίχον τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Εὐριπίδου, γράφας

μικρὰ γὰρ

μεγάλων ἀμείνω σῶφροσιν δόμοις ἔχει.

Ἐνθα ἀντὶ τοῦ ἔχει γραπτέον *λέχη*· ὅπερ καὶ ὁ Εὐριπίδης ἔγραψε καὶ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ.

Ἀλλαχοῦ πάλιν γράφει ἐν ἄλλοις στίχοις τοῦ αὐτοῦ Εὐριπίδου *ἔφη* ἀντὶ *ἔφου*· ἡ παραλείπει τὸ δειπρὸ τοῦ *ἐνδὶχ* = τὰ ἐνδὶκα.

Μετὰ τὴν ἡμετέραν παροιμίαν

Θρέψαι λύκον τὸν χειμῶνα νὰ σὲ φάῃ τὸ καλοκαίρι
φέρει ὡς συγγενὲς ταύτας ἐκ τοῦ Θεοκρίτου τὸ
Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὡς τοὺς φαγόντι·
παραπέμπων εἰς εἰδ. Ε'. 38 καὶ Σχολ. τούτου,
ἔνθα ἀντὶ κύνης γραπτέον κύνας, ὅπερ καὶ τὸ μέ-

τρον ἀπαιτεῖ, καὶ ἀντὶ φαγόντι γραπτέον φάγοντι.

Καὶ κατωτέρω γράφει ἐξ ἴσου ἡμαρτημένως ἄλλον στίχον τοῦ Θεοκρίτου (Ι', 44.)

Χαλεπὸν χειρείων κύνα γεύσασθαι,

ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ

Χαλεπὸν χορίῳ κύνα γεῦσαι.

Καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων παραδειγμάτων, ᾧ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου φέρομεν, πείθεται τις ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀντέγραψε τὰ χωρία ταῦτα ἐξ ἄλλων βιβλίων, ὅπου εἰσὶν ἡμαρτημένως γεγραμμένα. Ἄν ὁμως αὐτὸς ἀνέτρεχεν εἰς τὰς πηγὰς ἢ καὶ εἰς τὰς νεωτάτας ἐκδόσεις, καὶ ἔγραφεν ἐξ αὐτῶν τὰ χωρία ταῦτα, βεβαίως δὲν θὰ ἀντέγραφε ταῦτα οὕτως ἡμαρτημένως, ὥστε μήτε μὲ τὴν ζητούμενην ἔννοιαν μήτε μὲ τὸ μέτρον τοῦ στίχου νὰ συμβιβάζωνται.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ πλείους ἀτελεῖς παραπομπὰι πανταχοῦ τῆς διατριβῆς, ἐν αἷς ἢ μόνον ὁ συγγραφεὺς μνημονεύεται, ὡς Σουίδας μόνον, ἄνευ προσθήκης λέξεως ἢ σελίδος ῥητῆς τινος ἐκδόσεως· ἢ ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐν τῶν βιβλίων τούτου ἄνευ προσθήκης ὁμως κεφαλαίου ἢ σελίδος, ἢ ἀπλῶς σ. σελ. ἄνευ προσθήκης τοῦ ἀριθμοῦ τῆς σελίδος.

Ἀλλαχοῦ πάλιν εὑρομεν καὶ παραπομπὰς ἐσφαλμένας· ὡς ἐν τῷ περὶ Καλλικατζάρων παραπέμπει εἰς Χρυσανθίδος 3, 321 — 325, ἐν ᾧ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος εὐρηται ἐν σελ. 341 — 44.

Καὶ τοιαῦταί εἰσιν οὐκ ὀλίγαι, ἐπειδὴ ἡ δὲν ἀντιγράφησαν ὀρθῶς ἢ ἐτυπώθησαν κακῶς, ἢ καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις, ὅθεν ἐλήφθησαν εἰσὶν ἡμαρτημένοι.

Ἐνεκα τῶν ἡμαρτημάτων τούτων, τὰ ὅποια οὕτε ὀλίγα οὕτε μικρὰ καθ' ἡμᾶς εἶναι, ἀναγκαζόμεθα νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν συγγραφέα καὶ εἰς πάντα ἄλλον νέον ἀποδυόμενον εἰς τὸν φιλολογικὸν τοῦτον ἀγῶνα, ὅτι ὅσον ἀξιώπαινος καὶ θαυμαστὴ εἶναι ἡ μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου ἀναζήτησις τῆς ὕλης παντὸς καλλιτεχνήματος ὅπουδήποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀνευρεθῇ αὕτη, τοσοῦτον μεμπτή καὶ φευκτεία ἀκαίρος ἐπίδειξις μεγάλης ἀναγνώσεως καὶ πολυμαθείας ἐν οὐ δέοντι μάλιστα γινομένη. Ἡμεῖς πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἤδη ἀποδυόμεθα εἰς τοιούτους ἀγῶνας καὶ συγγραφὰς ἐπιστημονικὰς, ἀπαιτούμεν μεγάλην ἀκρίβειαν, καλὸν νὰ ἀρκώμεθα εἰς ὅσα ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς ἐβασανίσσαμεν. Οὐδαὶς παρ' ἡμῶν, τῶν εἰς τὰ τοιαῦτα πρωτοπείρων, ἀπαιτεῖ πολυμαθειαν, σπανίως ἀπαντωμένην καὶ εἰς ἐγγηράσαντας ἐν μελέταις καὶ συγγραφαῖς ἄνδρας τῆς βορείου Εὐρώπης· ἀπαιτεῖ τούναντίον καὶ δικαίῳ τῷ λόγῳ φιλομάθειαν, φιλαλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν. Τὸ παράδειγμα ὁμογενοῦς τινος, γράψαντος τὸ 1814 ἀρχαιολογικὴν τινὰ πραγματείαν περὶ τῆς νήσου

Λευκάδος, καὶ φέροντος εἰς μαρτυρίαν συγγράμματα ἀνύπαρκτα, ἢ παραπέμποντος εἰς χωρία μὴ ἀνευρισκόμενα γνωστῶν συγγραμμάτων, πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν πᾶς φίλος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τιμῆς νέος Ἑλλήν συγγραφεὺς. Λευκάδιός τις συγγραφεὺς ἠρέθισεν εἰς τοσοῦτον τὴν χολὴν τοῦ μεγάλου τῆς Γερμανίας ἀρχαιολόγου Βοικχίου, ὥστε οὗτος ἀνήγειρεν αἰώνιον μνημεῖον τῆς ψευδολογίας αὐτοῦ ἐν τῷ ἀτόμῳ σελ. 56 τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης συλλογῆς τῶν ἑλλήνων ἐπιγραφῶν, καὶ ἐν τῇ κατὰ τετραετίαν ἐπαναλαμβάνομένη διδασκαλίᾳ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιολογιῶν, ἔφειρεν αὐτὸν ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ἀκροωμένων αὐτοῦ Ἑλλήνων νέων εἰς παράδειγμα ἀναιδεΐας καὶ ψευδολογίας, συμβουλεύων οὕτω τοὺς αὐτοῦ ὁμιλητάς ν' ἀπέχωνται τῆς τοιαύτης ψευδοσοφίας καὶ πολυμαθείας. Εἶναι ἀληθές ὅμως ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἄλλως σοφοῖς τῆς δυτικῆς καὶ βαρείου Εὐρώπης οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶνται τοιαῦται ἀπάται καὶ μάλιστα λογοκλοπαί, οἷα ἐκ πολλῶν εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Welker ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν τραγωδιῶν συγγράμματι αὐτοῦ (τόμ. 3, σελ. 1356) φερομένη, ἢ τοῦ Ἀγγλοῦ Snell δηλονότι, μεταδόντος τοῖς Ἀγγλοῖς τὸ 1825 ὡς ἴδια, πάνθ' ὅσα ὁ Γερμανὸς Lange ἔγραψε περὶ ῥωμαϊκῆς τραγωδίας ἐν τῇ *Vindiciæ tragædiæ Romanæ* πραγματείᾳ του, ἣν ἐξέδωκεν ἐν Λειψία τῷ 1822, καὶ φέροντος μάρτυρας τῶν λόγων του πάντας, ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφεῖς, οὓς καὶ ὁ Lange, πλὴν τούτου μόνου. Τὰς τοιαύτας λογοκλοπίας, εἰς δὲ κατὰ δυστυχίαν καὶ τινες τῶν ἡμετέρων λογίων ἄνευ ἀνάγκης ὑπέπεσαν, προτρέπομεν τοὺς φιλομαθεῖς νέους ν' ἀποφεύγωσι πάσῃ δυνάμει, διότι, ἀνακαλυπτόμεναι αὗται οὐχὶ εἰς μακρόν, καθιστῶσι καὶ αὐτοὺς καταγελάστους καὶ τὴν ἰδίαν παιδείαν, ἥς τιτινος βεβαίως εἰσὶν ὅπως δῆποτε κάτοχοι, ἀμφίβολον, ὥστε μὴ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ξένης, ἐλαττοῦσι καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν.

Μετὰ τὴν παρέκδοσιν τούτην εἰς ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ἀφορμὴν οὐχὶ τοσοῦτον ἡ κρινομένη φιλολογικὴ διατριβή, διότι αὕτη εἶναι ἐλευθέρᾳ ὥς πιστεύομεν, τοιοῦτων ἀσυγχωρήτων ἀμαρτημάτων, ἀλλ' ἡ ὑπὲρ τῶν νέων ἡμῶν λογίων καὶ μάλιστα ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁμιλητῶν μέριμνα, ὅπως προφυλάξωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς τοιαύτης ψευδοφιλοτιμίας, ἥτις ταχέως ἀνακαλυπτομένη καθιστᾷ ἀμφισβητήσιμον καὶ τὴν αὐτῶν παιδείαν, ἐρχόμεθα ἥδη νὰ εἰπώμεν ὀλίγα καὶ περὶ τοῦ πραγματικοῦ τῆς διατριβῆς, εἰ καὶ ἡ μεγάλη ἐκτακίς, καὶ τὸ ποικίλον τῆς ὕλης, καὶ πρὸ πάντων τὸ μέγα πλῆθος τῶν εἰς μαρτυρίαν φερομένων βιβλίων, ὧν τινὰ μάλιστα ἐζητήσαμεν ἐν τῇ δημοσίᾳ καὶ τῇ τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκῃ, καθιστῶσι τὴν κρίσιν αὐτῆς οὐχὶ εὐχο-

λον ἐντὸς τοῦ βραχέως μάλιστα χρόνου ἀπὸ τῆς περὶ λαβῆς τῆς διατριβῆς μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τῆς κρίσεως. Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ὅμως δὲν ὤκνησαν καθόσον συνεχῶς τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου καὶ τὸ δυσανάγνωστον τοῦ χειρογράφου νὰ διέλθωσιν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς, ὅπως πεισθῶσι καὶ περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγομένων· τὸ δ' ἐξαγόμενον τῆς μελέτης τῶν ἐκθέτουσι διὰ βραχέων ἐνταῦθα, ὅπως δεῖξωσι πρῶτον τὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα, συνάμα δὲ καὶ τινὰς ἐλλείψεις τῆς πραγματείας ταύτης, καὶ ὅπως δεύτερον ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ συγγραφέως εἰς ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν αὐτῆς.

Καὶ γενικῶς ἀποφαινόμενοι λέγουσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξέρχεται πολλαχοῦ τῶν ὁρίων τοῦ τεθέντος θέματος. Ἐπειδὴ τοῦτο μὲν ζητεῖ περιγραφὴν τοῦ βίου ἡμῶν κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὸν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅπως γνωστῇ κατὰ πόσον τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, καὶ δοξαsaί, τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων διατίθενται καὶ σώζονται ἔτι παρ' ἡμῖν, οὐχὶ δὲ κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὰ ἄλλων συγγενῶν καὶ μὴ συγγενῶν ἔθνων. Ὁμολογοῦμεν ὅτι τοιαύτη σύγκρισις εἶναι ἄλλως ὠφέλιμος, καθόσον ἀποδεικνύει τὴν συγγένειαν ἡμῶν πρὸς πολλὰ ἀρχαῖα καὶ νέα ἔθνη. Ἀλλὰ τοῦτο ἀναζητεῖ ἡ πρό τινων δεκαετηρίδων ἀναφανείσα νέα ἐπιστήμη, ἡ τῆς συγκριτικῆς λεγομένης φιλολογίας, οὐχὶ δὲ τὸ ὑφ' ἡμῶν τεθὲν θέμα. Τούτου σκοπὸς ἦτο, ὡς εἴρηται, νὰ ἀναζητηθῇ ἡ ἐν τοῖς ἦθεσι καὶ ἔθιμοις ἡμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγένεια, διότι τοῦτο μάλιστα ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, καὶ εἰς τοῦτο προσεκαλέσαμεν τοὺς ἀγωνισθησομένους νὰ περιορίσωσι τὰς ἐαυτῶν ἐρεῦνας. Ἀλλὰ πάλιν ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ὑπερβολὴ αὕτη δὲν βλάπτει τὸ κύριον θέμα· διότι ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὅτι προείλετο πλεονάζειν ἢ ἐλλείπειν. Ἐπειδὴ ἀληθῶς καὶ ἐν τοῖς μυθολογουμένοις καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πᾶσι προσθέτει καὶ ὅ,τι ἀνευρίσκει κοινὸν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων. Ἀποδοκιμάζομεν μόνον τὸν πλεονασμὸν τοῦτον ἐν ἐκείνοις μάλιστα, ἐν οἷς οὐδὲν λέγει περὶ συγγενείας τῶν ἡμετέρων πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, εἴτε διότι δὲν ἀναζήτησεν αὐτὰ σπουδαίως, εἴτε διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρῃ σπουδαίων μᾶλλον ν' ἀνεύρῃ τὴν τῶν ἡμετέρων συγγένειαν πρὸς τὰ ἄλλων νεωτέρων μάλιστα ἔθνων ἢ πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Εἰς τὴν ἐλλείψιν ἢ μᾶλλον τὸν πλεονασμὸν τοῦτον νομίζομεν ὅτι ὑπέπεσαν ὁ συγγραφεὺς, διότι μᾶλλον νεωτέρους συγγραφεῖς Εὐρωπαίους ἔσχεν ὑπ' ὄψιν, ἀναζητοῦντας τὴν τοιαύτην τῶν ἔθνων συγγένειαν ἢ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας καὶ ἐκείνους ἐκ τῶν νεωτέρων, οἵτινες ἴδια ἐπραγματεύθησαν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων. Πιστεύομεν ὅ-

μως ὅτι ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ ἔργου του καὶ τῇ ἀναθεωρήσει αὐτοῦ θέλει ἀναπληρώσει καὶ τὴν ἑλλειψιν ταύτην, ὅπου αὕτη ὑπάρχει, προτάσσων τὴν πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ συγγένειαν τῶν ἡμετέρων πάσης ἄλλης συγγενείας ὡς δευτερευούσης καὶ ἦττον ἡμῖν χρησίμου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου θέματος.

Ταῦτα καθόλου εἰπόντες, ἐπιφέρομεν καί τινα παραδείγματα εἰς ἀπόδειξιν τούτων. Ἐν τῇ νεοελληνικῇ μυθολογίᾳ πρὸ πάντων φέρονται πολλὰ, ἅτινα καθ' ἡμᾶς δέονται ἐπανειλημμένης μελέτης καὶ ἐξακριβώσεως, ὅπως ἀποδειχθῇ σαφῶς ὅτι σώζονται παρ' ἡμῖν ἐτι τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως φερόμενα μυθολογήματα. Ὡς ἐν ἀρχῇ ἐν ταῖς περὶ Οὐρανοῦ, ἐνθα λέγεται ὅτι οὗτος πιστεύεται ὡς θόλος, καὶ ὅτι δι' ὅπων ἐκρέει ἡ βροχή. Τοῦτο δι' οὐδεμιᾶς μαρτυρίας τῆς ἡμετέρας γλώσσης πιστοποιεῖται, ἀλλ' ἄλλων γλωσσῶν, πρῶτον τῆς ἐβραϊκῆς, ἐνθα ἀπερισκέπτως καλεῖ ὁ συγγραφεὺς τὴν γένεσιν τοῦ Μωυσέως ἐβραϊκὴν μυθολογίαν, καὶ εἶτα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. δι' ὧν ἀποδεικνύεται μὲν τί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐδόξζον, δὲν βεβαιοῦται ὁμῶς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀποδιδομένη ἡμῖν δόξα. Ταύτην ὡφείλε νομίζομεν νὰ βεβαιώσῃ διὰ φράσεων τῆς κοινῆς γλώσσης γνωστῶν καὶ ἀναμφισβητήτων, λαμβανομένων ἐκ δημοτικῶν ἀσμάτων, παραμυθίων καὶ τῶν τοιούτων. Οὐδεμιᾶς μαρτυρίας ἀνάγκη ἔχουσι τὰ πανθομολογούμενα, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τὰ ἀμφισβητήσιμα· ἄλλως τὰ λεγόμενά εἰσι δόξα, τοῦ λέγοντος μόνον ἢ γράφοντος. Καὶ κατωτέρω λέγει ὅτι οἱ Οὐρανοὶ πιστεύονται ὅτι εἰσὶν ἐπτά, μαρτυρεῖ τοῦτο ἐξ ἄλλων γλωσσῶν, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς ἡμετέρας, διότι τοιαύτη ἔννοια εἶναι ὅλως ξένη, ἀσιανὴ οὐχὶ ἑλληνική· ὥστε ἀληθῶς εἰπεῖν, οὐδὲν περὶ οὐρανοῦ λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἀναφερόμενον εἰς ἡμᾶς. Πλὴν τούτων αἱ περὶ Οὐρανοῦ δοξασαὶ αὐταὶ τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι περὶ ἄλλων φυσικῶν ἀντικειμένων, οὐχὶ ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς κατατάσσονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν μυθολογίαν, ἐν ᾗ κυριολεκτικῶς ἀνήκουσιν αὐταὶ εἰς τὴν φυσικὴν. Ὁ συγγραφεὺς ὁμῶς προετίμησεν, ὡς φαίνεται, νὰ ἐκλάβῃ τὴν μυθολογίαν κατὰ πλατυτέραν ἔννοιαν, μιμούμενος τῶν νεωτέρων τινὰς μᾶλλον ἢ τοὺς Ἕλληνας, παρ' οἷς ἡ μυθολογία περιλαμβάνει τοὺς τῶν θεῶν καὶ ἡρώων μύθους.

Ἐφεξῆς φιλοπόνως λίαν ἀναζητεῖ ὁ συγγραφεὺς τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐταυτίσθη κατ' αὐτὸν ὁ προφήτης Ἡλίας τῷ ἡλίῳ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτως αἱ τοῦ προφήτου ἐκκλησίαι κατέλαβον πᾶσας σχεδὸν τὰς τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος κορυφάς. Νομίζομεν ὁμῶς ὅτι οὐχὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ ὀνόματος, ὡς δοξάζει αὐτὸς μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἀλλ' ἄλλα περιστατικὰ

ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ταυτίσμον ἁγίων καὶ προφητῶν πρὸς θεοὺς καὶ ἡρώας τῶν ἀρχαίων. Αἱ πλείσται, ἂν οὐχὶ πᾶσαι, αἱ τῶν ἑλληνικῶν ὀρέων κορυφαὶ ἦσαν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καθιερωμέναι τῷ πελασγικῷ Διὶ, ὅστις παρὰ πᾶσι τοῖς συγγενέσιν Ἰνδοευρωπαϊκοῖς ἔθνεσι εἶναι τοῦ φωτεινοῦ οὐρανοῦ θεός, διὸ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ (Ζεὺς, Δεὺς, Θεός, deus, devas) φῶς καὶ λαμπρότητα, δηλοῖ¹⁾, καὶ λατρεύεται παρ' Ἕλλησιν ὡς ὕπαιτος, ὕψιστος, ἀκράϊος, καραῖος, ἐπάκριος, κορυφαῖος, ἐπὶ τῶν ὕψηλῶν ὀρέων· οἶον ἐπὶ τοῦ Λυκαίου τῆς Ἀρκαδίας, ἐπὶ τῆς Ἰθώμης ἐν Μεσσήνῃ, τοῦ Πάρνηθος καὶ Ἰμμητοῦ τῆς Ἀττικῆς, τοῦ Κυθαιρώνος καὶ Λαφυστίου τῆς Βαιωτίας, τοῦ Παρνασσοῦ τῆς Φωκίδος, τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Οἴτης τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἐπὶ τῶν ὕψηλῶν κορυφῶν τῆς Ρόδου, Σαμοθράκης καὶ ἄλλων νήσων, ἐπὶ τῆς Ἰδης τῆς Τροίας καὶ ἄλλαχού. Ἐτι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πεδιάδων ἢ πάντων τῶν δένδρων ὑπερέχουσα δρῦς καὶ φηγὸς ἦτο ἱερά τοῦ Διός, ὡς καὶ ὁ ὕψιπέτης ἀετός²⁾. Ἐν τοῖς ὕστερον ἑλληνικοῖς χρόνοις ἐταυτίσθη ὁ Ἀπόλλων τῷ ἡλίῳ, ἀλλὰ καὶ τότε ὀλίγα ἢ μᾶλλον ὀλίγιστα τῆς Ἑλλάδος ὄρη ἦσαν τῷ Ἀπόλλωνι ἡλίῳ καθιερωμένα, τὰ πλείστα δὲ καὶ τότε τῷ πελασγικῷ καὶ Ὀλυμπίῳ Διὶ διὰ ταῦτα προσφεύτερος καθ' ἡμᾶς παντὸς ἄλλου προφήτου καὶ ἁγίου κατὰ τοῦτο ἦτο ὁ προφήτης Ἡλίας διὰ τὴν ἐπὶ τῶν ὀρέων οἰκησίν του, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν αὐτοῦ ζῶντος ἐπὶ πυρίνου ἄρματος, οὐχὶ δὲ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ὀνόματος νὰ καταλάβῃ τὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων ἱερά καὶ τοὺς ναοὺς τοῦ Διός. Εἰς ἐνίσχυσιν τῆς δοξασίας ἡμῶν ταύτης προσέρχεται καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς παραδόσεσι πολλῶν χριστιανικῶν φύλων τῆς Εὐρώπης φέρεται κατὰ τὸν Γερμανὸν Grimm³⁾ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἰκέτευον τὸν προφήτην Ἡλίαν ἐν καιρῷ ἀνομβρίας νὰ πέμψῃ βροχὴν διὰ τὰ ἐν τῷ Γ' τῶν Βασιλειῶν περὶ αὐτοῦ ἱστορούμενα βεβαίως, ταυτίζοντες αὐτὸν τῷ ὑετίῳ καὶ βροντῶντι Θεῷ· διότι κατὰ τὴν δόξαν τῶν ἀπὸ τῶν ὀρέων κατήρχετο καὶ ἡ βροχὴ καὶ βροντῇ, ὅπου ἡ τοῦ προφήτου Ἡλίου κατοικία.

Οὕτω καὶ ἄλλων πολλῶν θεῶν καὶ ἡρώων ἰδιότητες καὶ ἐνέργειαι ἀπεδόθησαν ἁγίοις καὶ ὁσίοις τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν οὐχὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν

¹⁾ Βλ. Max. Müller ἐν τοῖς περὶ ἐπιστήμης τῆς γλώσσης μαθήμασιν αὐτοῦ το 1', ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ Διὸς ὕπατου, σελ. 398 τῆς γερμ. μεταφράσεως ἔκδ. 6'. καὶ Preller ἑλλην. μυθολ. 1, 84 καὶ 91 ἔκδ. 6'.

²⁾ Μάξιμος Τύριος ἐν λόγῳ 8 ἐν ἀρχῇ ἔκδ. Δεύκα. «Ἐπευφήμησαν δὲ καὶ Διὶ ἀγάλλατα οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι κορυφὰς ὀρέων, Ὀλυμπον καὶ Ἰδην καὶ εἴτι ἄλλο ὄρος πλησιάζει τῷ οὐρανῷ.» Καὶ ἰτυμολ. μέγα ἐν λ. ἐπάκριος Ζεὺς· ἐπ' ἀκρας γὰρ τῶν ὀρέων ἰδρύοντο βωμοὺς τῷ Διὶ.

³⁾ Ἐν τῇ γερμανικῇ μυθολ. 1, 157—159 καὶ 772 ἔκδ. γ'.

ὀνομάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν, ὡς τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ, αἱ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἄλλων θαλασσίων θεῶν, αἱ τοῦ Θησέως τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ, τινὲς τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ ἁγίῳ Δημητρίῳ, τῆς Ἀθηνᾶς τῇ τοῦ θεοῦ ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ ἄλλοις ἄλλων. Διότι οἱ πρῶτοι χριστιανοί, μεταβαλόντες τὰ τῶν ἐθνικῶν θεῶν καὶ ἡρώων ἱερὰ καὶ ναοὺς εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, καθιέρωσαν ταύτας εἰς τὴν λατρείαν ἁγίων καὶ ὁσίων ὁμοίας φύσεως καὶ ἐνεργείας τῆς τῶν πρώτων θεῶν καὶ ἡρώων, ὅπως οὕτως, οἰκονομοῦντες οἱ τοῦ χριστιανισμοῦ διδάσκαλοι τὴν εἰς τὰ πάτρια ἀφοσίωσιν καὶ τὸ σέβας τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν γενομένων χριστιανῶν, πείσωσιν αὐτοὺς νὰ δεχθῶσιν ἀληθινὴν ἀντὶ ψευδοῦς λατρείας ἐν τοῖς αὐτοῖς τῶν πατέρων τῶν νοσίων καὶ ἱεροῖς, ἅτινα ἐξ ἀπάτης δῆθεν καὶ ἀγνοίας εἶχον καθιερωθῇ εἰς ψευδεῖς θεοὺς καὶ ἡρώας. Οὕτω δὲ οἰκονομοῦντες εὐκολώτερον τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένησιν, ἐσῶζον συγχρόνως καὶ τὰ λαμπρότερα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης μνημεῖα καὶ τὸν χριστιανισμὸν μᾶλλον εὐπρόσδεκτον καθίστων. Ὅσα δὲ κοινῶς λέγονται καὶ πιστεύονται περὶ γενικῆς καταστροφῆς ἑλληνικῶν ναῶν καὶ ἄλλων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ὑπὸ τῶν πρώτων χριστιανῶν εἰσὶν ὑπερβολαὶ ἢ, ἂν δὴ ποὺ ἐγένοντό τινες τοιαῦται, προήλθον ἐξ ἀμαθῶν καὶ φανατικῶν καλογήρων ἢ ἐξ ἀντεκδικήσεως μετὰ προηγηθέντα ἐν τισὶ χώραις ἀνταγωνισμὸν τῆς ἐθνικῆς καὶ χριστιανικῆς θρησκείας.

Ταῦτα ἐν πρόδῳ περὶ τοῦ θέματος τούτου, ὃ περ δεῖται ἰδιαίτερος σπουδαία ἐξετάσεως καὶ γνώσεως ἀκριβοῦς τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, τῆς τοῦ θεοῦ λατρείας καὶ Ἑλλήνων καὶ τῶν περὶ ἁγίων καὶ ὁσίων τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας παραδόσεων. Ἐξ ἀκριβοῦς δὲ καὶ περισκευμένης μελέτης τούτου πιστεύομεν ὅτι θέλουσι προέλθει οὐ μικρὰ ἀποδείξει τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καταγωγῆς, διότι πολλὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λατρείας εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἡμετέραν καὶ πλείστα παραδόσεις ἐθνικὰς μεταποιήθησαν εἰς διηγήματα περὶ τῶν ἁγίων, ὁσίων καὶ μαρτύρων τῆς ἡμῶν ἐκκλησίας.

Κατωτέρω λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἡ σελήνη δὲν προσωποποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ ἡμεῖς νομίζομεν τούναντίον ὅτι αὕτη πρὸ παντὸς ἄλλου φωτεινοῦ σώματος τοῦ οὐρανοῦ προσωποποιεῖται, ὡς ἐν τῷ δημοτικῷ ᾄσματι·

Ὡ τί ὠραῖα φεγγάρι, γιγτ' εἶσι λυπημένο;

Μὴν εἶσ' ἐρωτευμένο

Σ' ἐκείνην ὅπ' ἀγαπῶ;

Γιγτὶ μέσ' εἰς τὰ σύννεφα εὐρίσκειται κλεισμένο;

Μὴν εἶσαι ἐρμηνευμένο

Νὰ δῇς ἂν τῆς μιλῶ;

Περὶ τούτου οὐδόλως ἔπρεπε ν' ἀμφισβᾶλλῃ ὁ συγγραφεὺς, διότι πάντα ἐν γένει τὰ τῆς φύσεως ἄψυχα καὶ νεκρὰ ἢ ἑλληνικὴ τοῦ λαοῦ φαντασία ἐκλαμβάνει ὡς ζῶντα καὶ ἐμψυχα, καὶ ὡς τοιαῦτα προσαγορεύει καὶ συνδιαλέγεται μετ' αὐτῶν, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν δημοτικῶν ᾄσματων καὶ τῶν παραμυθίων τοῦ λαοῦ βλέπομεν.

Ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς περὶ τῶν δώδεκα μηνῶν πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰ τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ μυθευμένη αἰτία τῆς ἀστασίας τοῦ καιροῦ κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα· ὅτι δηλαδὴ οὗτος, συνοικῶν μετὰ καλῆς, ἀλλὰ χολῆς γυναικὸς, ὅταν μὲν βλέπῃ τὸ κάλλος αὐτῆς, χαίρει, ὅταν δ' ἐγειρομένης καὶ βαδίζουσας τὴν χολότητα, λυπεῖται. Ὡσαύτως παραλείπεται καὶ ἡ ἀπάτη τούτου πρὸς τοὺς ἑνδεκα ἀδελφούς του καὶ ὁ ἐυλισμὸς του.

Καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἐν τοῖς περὶ θεῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰρημένοις ἀπαντῶνται καὶ ἄλλα τινὰ ὁμοίας φύσεως, τὰ ὅποια χρήζουσι περισκευμένης ἀναθεωρήσεως καὶ μελέτης, καὶ ἀκριβεστεράς βεβαιώσεως ὡς ἀτελῆ καὶ ἀμφισβητήσιμα. Πληρέστερα τούναντίον καὶ ἀκριβῆ ὅσον οἶόν τε φαίνονται τὰ περὶ Νεραιδῶν, Καλλικατζάρων, Στοιχείων καὶ τῶν τοιούτων, ἐν οἷς νομίζομεν ὅτι πολλὰ τοῦ ἢ ἑλληνικῆς φαντασίας δὲν ποιεῖ τούτων σαφὴ διαστολήν, ὅπως φαίνεται δοξάζων ὁ συγγραφεὺς.

Ἐν τοῖς περὶ Καλλικατζάρων παρατηροῦμεν ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπειδὴ Καλλικατζάροι καλοῦνται εἶδος μεγάλων κερασφόρων κανθάρων, δὲν εἶναι ἄτοπος ἢ κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα τῶν Φιλομαθῶν* παραγωγή τῆς λέξεως ταύτης, ὡς νομίζει ὁ συγγραφεὺς. Περὶ δὲ βρυκολάκων δοξάζουσιν ὡσούτως οἱ Θεσσαλοὶ ὅτι τὰ νεογνὰ, τὰ ἀδόκιπτα ἀποθνῄσκοντα, γίνονται βρυκολάκες καὶ ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ τάφου μεταβαίνουν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ βυζαίνουν τὴν μητέρα των.

Μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνδιετριψομεν ἐπὶ πλέον εἰς τὰ τῆς νεοελληνικῆς μυθολογίας, παρατηροῦμεν γενικῶς ὅτι ὁ συγγραφεὺς κάλλιστα ποιήσας περιέλαβε καὶ ταύτην εἰς τὴν λύσιν τοῦ τεθέντος ζητήματος. Ἐπειδὴ ἀληθῶς ἡ παραβολὴ καὶ σύγκρισις τῆς ἀρχαίας μυθολογίας πρὸς τὰς νῦν σωζομένας θρησκευτικὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας οὐκ ὀλίγον διαφωτίζει τὸ ζήτημα καὶ πλείστας ἀποδείξεις δίδει τῆς ἐν τῷ μακρῷ παρεληλυθότι χρόνῳ μὴ διαρρήξεως τῆς συνεχείας ἡμῶν μετὰ τοὺς προγόνους. Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἡ ἐρευνᾶ τοῦ μυθολογικοῦ τούτου μέρους τοῦ ζητήματος ὅσον σπουδαία καὶ ἐπαγωγὸς εἶναι, τοσοῦτον καὶ ἡ ἐν αὐτῷ φαινόμενη συγγένεια δύναται νὰ προκαλέσῃ ἄτοπα συμπεράσματα. Ὡς τοιαύτη δὲ δεῖται πλείονος προσοχῆς καὶ περισκέψεως, ἵνα μὴ διηγῆσαι καὶ παραμύθια τυχαίως

ἴσως καὶ παιδίας χάριν πλασθέντα ὑπὸ εὐφραντάστων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐκλάβωμεν ὥς ἀρχαίας παραδόσεις καὶ παραλληλίσωμεν πρὸς ἀρχαίους μύθους. Εἶναι μὲν πιθανὸν ὅτι τὰ περὶ ἁγίου Δημητρίου καὶ Περσέως, Ἡρακλέους καὶ Γιάννη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως φερόμενα εἰσὶ μεταποιήσεις ἀρχαίων μυθικῶν παραδόσεων, ἀμφίβολον ὁμῶς φαίνεται ἡμῖν τὸ τοῦ Βοιωτοῦ περὶ ἁγίου Διονυσίου διήγημα καὶ τὸ τῶν Ἐλευσινίων περὶ Δήμητρος καὶ Κόρης καὶ ἄλλα τινὰ ὅτι στηρίζονται εἰς ἀρχαίας μυθικὰς παραδόσεις. Ἀνάγκη λοιπὸν ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως τῶν πηγῶν, ὅθεν τὰ τοιαῦτα διηγήματα λαμβάνονται.

Πληρέστατα καὶ μᾶλλον ἐξηκριβωμένα εἰσὶ τὰ λοιπὰ τῆς πραγματείας μέρη, μάλιστα διὰ τὸ β' καὶ γ' ἐν οἷς περιέχονται καὶ προλήψεις καὶ δοξασίαι, καὶ ἦθη καὶ ἔθιμα· διότι ἐνταῦθα εἶχεν ὑπ' ὅψιν ὁ συγγραφεὺς ὕλην ὠρισμένην καὶ βεβαίαν, ἣν φιλοπόνως λίαν συνήγαγε καὶ προσηκόντως ἐπιβεβαιῶσι διὰ πλείστων μαρτυριῶν, ἃς λαμβάνει εἴτε ἀπὸ στόματος τοῦ λαοῦ, εἴτε ἀπὸ δημοτικῶν ᾠμάτων, εἴτε καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐκδεδομένων συγγραμμάτων, μάλιστα Εὐρωπαίων περιηγητῶν, περιελθόντων τὴν Ἑλλάδα. Οὐδαμοῦ δὲν παραλείπει νὰ σημειώσῃ καὶ τὴν συγγένειαν τούτων πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἢ πρὸς τὰ ἄλλων συγγενῶν ἐθνῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, βοηθεῖα τῶν πολλῶν εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων, εἰς ἃ παρὰ πᾶσι τὸν ἀναγνώστην. Πρὸ πάντων τὰ περὶ βασιλείας ἐν τῷ β' μέρει καὶ τὰ περὶ κλειδόνων καὶ βρυκολάκων λεγόμενα εἰσὶ λίαν ἀκριβῆ καὶ διεξοδικά, διότι περιλαμβάνει ὁ συγγραφεὺς οὐ μόνον τὰ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' ἄλλοις συνήθη περὶ τούτων. Ὡστε δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι τὰ μέρη ταῦτά εἰσιν τὰ σπουδαιότερα τῆς πραγματείας ταύτης πρὸς λύσιν τοῦ θαυμάσιου ζητήματος καὶ πολὺ πρὸς ἡμᾶς ἔχοντα τὸ διάφορον. Εἰσὶ μὲν καὶ ταῦτα ἀτελῆ, διότι τοῦ μὲν β' καὶ γ' μέρους ἐλλείπουσι πολλὰ, ἃ ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς, τοῦ δὲ δ' τὸ σπουδαιότερον κεφάλαιον, τὸ πραγματευόμενον κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, περὶ δημοτικῶν ᾠμάτων, περὶ μετρικῆς καὶ μουσικῆς καὶ περὶ τῶν ποιητῶν αὐτῶν, ἅτινα πιστεύομεν ὅτι ἔχει ἑτοιμα, ὥς λέγει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἀγωνοδίκας ἐπιστολῇ του, ἢ ὅτι θέλει ἐτοιμάσει μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας, μεθ' ἧς καὶ τὰ εἰς κρίσιν ὑποβληθέντα, διότι φαίνεται εἰς ταῦτα προπαρεσκευασμένος διὰ μακρᾶς μελέτης. Ἐκεῖνο δ' ὅπερ καθ' ἡμᾶς ἐπιτείνει ἐτι μᾶλλον τὴν ἀξίαν τῶν μερῶν τούτων εἶναι ὅτι ἐνιαχοῦ παρεμβάλλει καὶ δημοτικὰ ᾠματὰ ἅτινά εἰσιν ἢ ὅλως ἢ ἐν μέρει ἀνέκδοτα, καὶ ἐν λίαν διεξοδικῶν ἐν τοῖς περὶ φίλτρων ἐν ἀρχῇ τοῦ β' μέρους, καὶ μυρολόγια τῆς Μάνης· ἐτι δὲ καὶ τινὰ ποιημάτια ἀ-

νέκδοτα τοῦ μέσου αἰῶνος, ὥς ἐν τοῖς περὶ ὁμοπλατοσκοπίας ἀνέκδοτον τι τοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ, σταλὲν τῷ συγγραφῇ ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, καὶ ἱατροσόφιον ἀνέκδοτον περὶ φυλακτηρίων.

Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην ὑπὲρ τῶν μερῶν τούτων τῆς πραγματείας κρίσιν προσθέτομεν ἐν τέλει ὀλίγα τινὰ, τὰ ὅποια ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τούτων δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὅψιν ὁ συγγραφεὺς.

Ἐν τοῖς περὶ φυλακτηρίων παρέλειψε νὰ κάμῃ λόγον καὶ περὶ λίθων τῶν λεγομένων αἵματοσταστών, εἰς οὓς ἀποδίδει ὁ λαὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἐμποδίζεσθαι τὴν τοῦ αἵματος ροήν, καὶ οὓς συνήθως παριστάνουσιν εἰς δακτυλίους καὶ φέρουσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων ὡς φυλακτήρια. Ἐπὶ τούτων εἰσὶν ἐγκαταραγμένα καὶ γράμματα ποικίλα ἢ καὶ ῥητὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐν τοῖς περὶ γάμου ἔθιμοις ἀνάγκη νὰ λάβῃ ὑπ' ὅψιν καὶ τὰ ἐν τοῖς ὄρεινοις τόποις τῆς Θεσσαλίας, τὰ ὅποια εἰσὶ καί πως διάφορα. Τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου γίνεται εὐωχία εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων τῆς νύμφης, ὅπου αὕτη δεῖπναι τελευταίαν φορὰν μετὰ τῶν οἰκείων της, διὸ λέγεται ἡ ῥηθεῖσα εὐωχία *ὕστεροδεῖπναι*. Τὴν δὲ ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ γάμου, ἥτοι τὴν ἐπομένην Κυριακὴν ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης καὶ τῶν ἐγγυτάτων οἰκείων ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης, ὅπου γίνεται ὑποδοχὴ αὐτῶν εὐφρόσυνος καὶ εὐωχία. Λέγεται δὲ αὕτη *ἐπιστροφή*.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπάρχουσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, ἅτινα δὲν μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἐν τοῖς περὶ γεννήσεως λανθάνεται οὗτος, γράφων ὅτι ἅμα γεννηθέντος τοῦ παιδίου, ἡ μαῖα ἀποκόπτει τὸν ὀμφαλὸν καὶ λούει. Ἡ μαῖα ἀμέσως μετὰ τὸν τόκον καὶ τὴν τομὴν τοῦ λώρου, ἀλατίζει ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τὸ νεογνὸν μὲ ἄλλας λεπτότατον τὴν δὲ γ' ἡμέραν ἀπὸ τοῦ τόκου, ὅτε οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἐγγύτατοι συγγενεῖς συνέρχονται, λούει ἡ μαῖα τὸ νεογνόν· οἱ δὲ γονεῖς καὶ συγγενεῖς ῥίπτουσιν εἰς τὸν λουτήρα διάφορα νομίσματα, δῶρα τῆς μαίας. Παρτίθενται δὲ τότε εἰς τοὺς προσελθόντας καὶ διάφορα γλυκύσματα.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ ἐνταφιασμοῦ προστεθείτω, ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ γίνεται μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ ἀποθανόντος δειπνὸς μακάριστος καλούμενος, εἰς ὃν λαμβάνουσι μέρος οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πτωχοί.

Ἐν δὲ ταῖς παροιμίαις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης συγκρίνονται τινες τούτων οὐχὶ ἀρμοδίως πρὸς ἀρχαίας, ὥς ἡ *Μουσῶν ἔσχατος* πρὸς τὸν, ὅπου γάιδος καὶ γῶ σαρμάρι, ἐν ᾧ ἡ ἐννοια ἑκατέρας εἶναι διάφορος.

Διάφορος ἔτι εἶναι ἡ ἔννοια τῆς δὴμώδους παροιμίας· «Ὅσα φέρνει ἡ ὥρα δὲν φέρνει ὁ χρόνος,» καὶ τοῦ Πινδαρικοῦ ῥητοῦ, πρὸς ὃ παραβάλλει ταύτην, «Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου ἄλλοτ' ἄλλοιαι διαθύσσουσιν αὖραι.»

Ἐσαύτως διάφορος καὶ ἡ «Ἀπ' ἀγκάθι ἔρχεται ῥόδον καὶ ἀπὸ ῥόδο ἔρχεται ἀγκάθι,» ἀπὸ τοῦ Ὀμπρικοῦ, πρὸς ὃ παραβάλλει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς «Παῦροι γὰρ τοὶ παῖδες ὅμοιοι πατρὶ πέλονται.»

Ἡ δὲ παροιμία «αἱ καλάς οἰκοκυράς ἀνάρεια μελετοῦνται,» σημαίνει ὅτι αὗται σπανίως γίνονται λόγου ὑπόθεσις ἐν δημοσίοις τόποις· ἄρα ἡμαρτημένως παραβάλλεται πρὸς τὸ τοῦ Σολομῶντος· «Γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὐρήσει; τιμιωτέρα δὲ ἔστι λίθων πολυτελῶν.»

Καὶ ἡ παροιμία· «Εἴπ' ὁ γαῖδαρος τὸν πετεινὸν κεφάλαν,» δὲν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἀρχαίαν· «ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαί.»

Τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίας φύσεως ὑπάρχουσιν ἐν τῷ περὶ παροιμιῶν εἰς 2 ὑπέπεσεν ὁ συγγραφεὺς ἢ ἐξ ἰδίας ἢ ἐξ ἄλλων ἀπροσεξίας, κελὸν νὰ ἐκλείψωσιν ἵνα μὴ ἀσχημίζωσι τὰ καλῶς ἔχοντα.

Ἀποπερατοῦντες ἐνταῦθα τὸν περὶ τῆς ὑποβληθείσης φιλολογικῆς πραγματείας λόγον οἱ ἀγωνοδίκαι, ἀποφκίνονται ἐν τέλει, ὅτι διὰ πάντας τοὺς εἰρημένους λόγους, ἀποβλέποντες μὲν εἰς τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἄκραν φιλοπονίαν, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς συνήγαγε πρῶτον καὶ ἐυσυστηματοποίησε τὴν ποικίλην ταύτης ὕλην, παρορῶντες δὲ τὰ ὀλίγα γλωσσικὰ καὶ ἄλλα ἁμαρτήματα, εἰς 2 ὑπέπεσεν οὗτος εἴτε ἐκ σπουδῆς πρὸς τὸ γράφειν, εἴτε διότι ἀβασανίστως αὐτὰ παρέλαβεν ἐξ ἄλλων, οὐδόλως θὰ ἐδίσταζον ν' ἀποδώσωσιν αὐτῷ ἀμέσως τὸ γέρας, ἂν ἐπέμπετο αὐτοῖς πλήρης ἡ πραγματεία καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐπέιθοντο ὅτι πάντα τὰ μέρη αὐτῆς ἐπεξεργάσθη ὁ συγγραφεὺς μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοπονίας καὶ ἀκριθείας. Διὰ τὸ ἀτελὲς λοιπὸν τῆς πραγματείας ἀναβάλλουσι τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἄθλου, μέχρις οὗ δυνηθῇ νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὰ ἐλλείποντα μέρη καὶ ὑποβάλλῃ αὐτὰ εἰς κρίσιν. Ἀλλὰ νομίζοντες πάλιν ἄδικον νὰ μὴ ἀποδώσωσι καὶ σήμερον ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς καὶ φιλομούσου ταύτης ὁμηγύρεως τὴν εἰς τοσαύτην φιλοπονίαν προσήκουσαν τιμὴν, πιστεύοντες δὲ ὅτι οὐ μόνον θέλει συμπληρώσῃ τὰ ἐλλείποντα μέρη, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει τοῦ ὅλου θέλει ἐκκαθαρίσῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν δηλωθέντων καὶ ἀπὸ ἄλλων τυχόν ὑπαρχόντων ἐν αὐτῷ ἁμαρτημάτων, καὶ οὕτως ἀποτελεσθὲν θέλει παραδώσῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ τὴν τοῦ κοινοῦ ἀνάγνωσιν καὶ κρίσιν, στεφανοῦσι σήμε-

ρον τὸν συγγραφεῖα τῷ τῆς δάφνης θαλλῷ ἐπευχόμενοι αὐτῷ τὰ κράτιστα.

Οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος·
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΣΩΠΙΟΣ.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.
ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὁ τοῦ Πανεπιστημίου Πρύτανης, λαβὼν τὸ ἐσφραγισμένον δελτίον, ἐν ᾧ ἦτο ἐγκλειστον τὸ τοῦ συγγραφέως ὄνομα, ἀπεσφράγισε τοῦτο καὶ εὗρεν ὅτι συγγραφεὺς τῆς βραβευομένης φιλολογικῆς πραγματείας εἶναι ὁ ἐκ Καλαμῶν φοιτητῆς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς κ. Νικόλαος Γ. Πολίτης, δι' προελθόντα ἐστεφάνωσεν, ἐπευφημοῦντος τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου.

ΦΗΛΙΞ ΠΟΘΗΤΟΣ ΔΕΑΙΧΟΣ.

(FÉLIX DESIRÉ DEHÈQUE.)

Ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφία πολλάκις τὸ εἶπεν, ὅτι ὁ ἐνάρετος, σπουδαῖος καὶ μετρίοφρων ἀνὴρ ὁμοιάζει τῷ ἴω, τῷ εὐωδεστάτῳ τῶν ἀνθέων ἀλλὰ κατακαλυπτομένῳ ὑπὸ τῶν φύλλων καὶ τῷ διαβάτῳ γνωστῷ γινομένῳ ἀπὸ μόνης τῆς εὐωδίας ἣν ἐκπέμπει. Χθαμαλὸν μὲν παρὰ τὴν γῆν μένει, ἀλλ' ἡ θεία αὐτοῦ ὁσμὴ πληροῖ τὸν πέριξ αἶρα. Οὕτω καὶ ὁ μετρίοφρων οὐχ ὕψοι ὑπερήφανον τὴν κεφαλὴν, τὴν εὐεργετικὴν ὁμῶς αὐτοῦ ὠφέλειαν αἰσθάνονται πάντες.

Τοιοῦτος ὁ Φήλιξ Ποθητὸς Δεαῖχος (Félix Desiré Dehèque), εἰς οὗ τὴν μνήμην ἀφιερῶμεν τὰς ὀλίγας ταύτας σελίδας τελοῦντες ἐπὶ τοῦ ἀρτίως καλυφθέντος τάφου αὐτοῦ μικρὸν τῆς ὄντως ὕψους ἡμῶν εὐγνωμοσύνης φόρον, διότι ξένον καὶ ἄπειρον ἐννεακαιδεκάτη νεανίαν ὡς φιλόστοργος πατὴρ ὠδήγησεν εἰς τὸ πέλαγος τοῦ βίου, ὡς καλὸς δὲ καὶ γαθὸς διδάσκαλος ἐπὶ ἐπταετίαν ὅλην ἐξεδίδαξε τὴν λατινικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν ἐννέα καθ' ἑβδόμαδα ὥρας εἰς τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν δαπανῶν ἀφιλοκερδέστατα, διότι ἀπέναντι τηλικαύτης εὐεργεσίας τὰ μόνα δίδακτρα, 2 πρὸς αὐτὸν ἐτελέσαμεν, ὑπῆρξεν ἡ ὕψις ἡμῶν ἀγάπη καὶ ἡ προσπάθεια ἵνα μηδέποτε φωραθῶμεν ἀνάξιοι τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐνοίας. Ὡς πατέρα πάντοτε ἐσεβάσθημεν αὐτὸν, ὡς ἀγαπητὸν υἱὸν ἀδιαλείπτως ἐκαίνο· ἡγάπησεν ἡμᾶς, ὅθεν ὡς ἀληθοῦς πατὴρ τὸ πένθος ἰσόβιον θέλομεν φέρει ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν.

Ἀλλ' ἡμεῖς ὑπὸ τοσαύτης κατεχόμενοι εὐγνωμοσύνης ἐσμὲν ἄρά γε οἱ ἁρμάδιοι ὅπως περὶ τοῦ ἐν-